

POSTANOWIENIE

27 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 27 listopada 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku S.S.

z udziałem K.A.S., H.S., H.S. i Banku spółki akcyjnej w W.

o stwierdzenie nabycia spadku,

na skutek skargi kasacyjnej S.S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Płocku

z 14 grudnia 2022 r., IV Ca 771/22,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**2) zasądza od wnioskodawczynie na rzecz uczestniczki H. S.
kwotę 557 (pięćset pięćdziesiąt siedem) złotych tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości
odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia
od dnia doręczenia wnioskodawczynie odpisu niniejszego
postanowienia do dnia zapłaty.**

[A.T.]

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 14 grudnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Płocku oddalił apelację wnioskodawczynie S.S. od postanowienia Sądu Rejonowego w Płońsku z 2 czerwca 2022 r., na mocy którego stwierdzono, że spadek po H.S. na podstawie

testamentu notarialnego z 8 października 2010 r. oraz na podstawie testamentu własnoręcznego z 1 kwietnia 2018 r. nabyły: żona H.S. w 1/3 części oraz wnuczka S.M.S. w 2/3 części.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez wnioskodawczynię S.M.S.

Skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołała się na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Jej zdaniem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie „czy naniesienie po wielu latach ewidentnie nieprawdziwej daty na wcześniej sporządzony i podpisany testament holograficzny, mając na uwadze formalizm czynności testowania, można uznać za sporządzenie nowego testamentu holograficznego o treści tożsamej z tym niepodpisanym (art. 949 § 1 i 2 k.c.)?”.

W ocenie skarżącej, istnieje także potrzeba wykładni przepisów o interpretacji testamentów zapisowych tj. art. 961 k.c. Skarżąca wskazała na sytuację łącznego występowania kilku testamentów, zawierających zapisy oraz powołujących sukcesora generalnego.

Uczestniczka H.S. w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze

publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Zagadnienie nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Oparcie natomiast wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć. Nie istnieje przy tym zagadnienie prawne ani potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. m. in. postanowienia Sądu Najwyższego z 17 marca 2015 r., I PK 4/15, niepubl.; z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14, niepubl.; i z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.).

Lakoniczny wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia tych wymagań. Nie przeprowadzono w nim analizy orzecznictwa i poglądów doktryny. Argumentacja skarżącej jest ogólnikowa, jednostronna i ogranicza się do przedstawienia własnego poglądu w opozycji do stanowiska prawnego Sądu drugiej instancji. Nie wykazuje zatem, że w sprawie ujawniło się zagadnienie wykładnicze o

problemowym czy precedensowym charakterze, którego wyjaśnienie wymagałoby zaangażowania Sądu Najwyższego i sprzyjało rozwojowi prawa. Sposób sformułowania wniosku wskazuje, że skarżąca traktuje skargę kasacyjną nie jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, a jako instrument pozwalający jej na kwestionowanie niesatysfakcjonującego ją rozstrzygnięcia w trzeciej instancji, któremu to celowi postępowanie kasacyjne nie służy. Dodatkowo przy formułowaniu wniosku odwołując się do uzasadnienia podstaw skargi skarżąca pominęła, że Sąd Najwyższy badając wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie może poszukiwać jego uzasadnienia w innych elementach kreatywnych skargi, a badanie podstaw skargi na etapie przedsądu jest niedopuszczalne (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52; z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl.; i z 15 marca 2019 r., IV CSK 376/18, niepubl.).

Treść pytania skarżącej mającego stanowić zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania w sposób bezpośredni odnosi się do stanu faktycznego niniejszej sprawy, co przeczy publicznoprawnemu charakterowi skargi kasacyjnej. Skarżąca w istocie nie formułuje abstrakcyjnego zagadnienia prawnego, lecz kwestionuje stosowanie art. 949 § 1 i 2 k.c. przez Sąd Okręgowy, co nie podlega analizie na etapie badania wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Ponadto, skarżąca formułując zagadnienie prawne neguje podstawę faktyczną zaskarżonego rozstrzygnięcia, co w postępowaniu kasacyjnym jest niedopuszczalne, także wtedy, gdy następuje to pod pozorem naruszenia prawa materialnego (art. 398³ § 3 i 398¹³ § 2 k.p.c.). Kwestionuje bowiem fakt sporządzenia przez spadkodawcę testamentu holograficznego z perspektywy okoliczności zamieszczenia na nim daty. Z wiążącej Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia wynika natomiast, że H.S. sporządził testament własnoręczny i podpisał go, nie zamieszczając jedynie na nim daty. Testament został przez spadkodawcę opatrzony datą 1 kwietnia 2018 r.; przy czym nie ma żadnych wątpliwości, że cały testament wraz z datą i podpisem został nakreślony osobiście przez testatora.

Przyjęcia skargi do rozpoznania nie uzasadniają także sformułowane przez skarżącą wątpliwości orzecznicze dotyczące art. 961 k.c.

Sąd Najwyższy wypowiadał się bowiem wielokrotnie w kwestii interpretacji art. 961 k.c. stając na stanowisku, iż zawarta w nim reguła znajduje zastosowanie, gdy powstają wątpliwości, czy chodzi o powołanie do spadku czy ustanowienie zapisu. Wskazywał także, iż ustawa nakazuje traktować osobę wymienioną w testamencie jako spadkobiercę, jeżeli przedmioty majątkowe wymienione w testamencie wyczerpują prawie cały spadek, według ich obiektywnego stanu i wartości w chwili sporządzenia testamentu. Jeżeli przesłanka „prawie, że wyczerpania całego spadku” nie jest spełniona, osoby, którym spadkodawca przeznaczył określone przedmioty majątkowe, mogą liczyć jedynie na pozycję zapisobiercy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 października 1997 r., I CKN 276/97, OSNC 1998, nr 4, poz. 63; z 8 listopada 1975 r., III CRN 218/75, OSNCP 1976, nr 9, poz. 200; z 29 listopada 1977 r., III CRN 291/77, OSPiKA 1978, nr 9, poz. 167; z 19 października 2000 r., II CKN 505/00, niepubl.; z 3 listopada 2004 r., III CK 472/03, niepubl.; z 14 lipca 2005 r., III CK 694/04, niepubl.; z 19 sierpnia 2009 r., III CSK 7/09, OSG 2010, nr 10, poz. 71; z 29 marca 2007 r., I CSK 3/07, OSP 2009/12/136; i z 1 grudnia 2011r., I CSK 419/10, niepubl.).

Kwestia relacji między kilkoma testamentami w kontekście podniesionym przez skarżącą także była przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego stwierdzono, że art. 961 k.c. ma zastosowanie nie tylko wtedy, gdy spadkodawca w jednym testamencie przeznaczył jednej lub kilku osobom poszczególne prawa majątkowe wyczerpujące prawie cały spadek, lecz również wtedy, gdy takie rozporządzenie spadkodawca zawarł w kilku kolejnych testamentach, które można wówczas uznać za wzajemnie się uzupełniające (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2015 r., I CSK 596/14, MoP 2016, nr 14, s. 775 i z 13 lipca 2017 r., I CSK 4/17, niepubl.).

Testament – w tym także w zakresie relacji między kilkoma testamentami - należy przy tym tak tłumaczyć, aby zapewnić możliwie najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy, a jeżeli może być on tłumaczony rozmaicie należy przyjąć taką wykładnię, która pozwala utrzymać rozporządzenia spadkodawcy w mocy i nadać im rozsądną treść (*interpretatio in favorem*

testamenti). Okoliczności sprawy, nie dostarczają podstaw do ponownej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym zakresie.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 520 § 3 oraz art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a także § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2023, poz. 1964, ze zm.).

[A.T.]

[a.ł.]